

більшій мірі хлопці (гра на барабанах, саксофоні, бас-гітарі тощо) недостатньо представлені, або відсутні;

– *детальна структура вартості послуги;*

– *повнота ґендерносеґрегованої статистики;*

– *інформація про імплементацію ГБІ* містить обґрунтування щодо обсягу фінансування, необхідного для «вирівнювання ґендерної диспропорції». Так, для реалізації ГБІ у м. Чугуєві була розрахована сума (522 484, 22 грн.) [1, с. 28]. Разом з тим ГБІ на Луганщині і Івано-Франківщині мають характер рекомендацій («звернути увагу...»; «заохочувати...»; «створювати...») без необхідних вартісних показників.

У підсумку авторками пропонується наступний інструмент для оцінки ГБІ (див. таблицю 1).

ЛІТЕРАТУРА

1. Gender budgeting: practical implementation : Handbook / [prep. by Sheila Quin]. – Council of Europe, 2009. – 80 p.
2. Ґендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні : практич. посіб. ; Фонд ім. Фрідріха Еберта в Україні. – К., 2012. – 40 с.
3. Ґендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні в Україні. Результати впровадження пілотних проектів у вибраних областях: Івано-Франківській обл. та Луганській обл. / [ред. Е. Клатцер]. – К., 2013. – 46 с.
4. Фесенко Г. Gender Mainstreaming в культурном менеджменте современного города [Электронный ресурс] / Г. Фесенко, Т. Фесенко // На пути к ґендерному равенству: Конвенция ООН о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин : материалы республиканской конференции ; сост. З. М. Кодар. – Астана, 2013. – С. 155 – 160. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/39771/1/76-Fesenko.pdf>.

Сергій Штурхецький,

кандидат наук державного управління,

доцент кафедри журналістики

Національного університету «Острозька академія»

ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ/ЖУРНАЛІСТОК

Необхідність застосування нових підходів до підготовки майбутніх фахівців та фахівчинь в Україні почала обговорюватись чи не відразу від здобуття Незалежності. Спочатку подолання досвіду тоталітарного минулого, а потім – і європейський вектор розвитку культурно-освітньої сфери держав визначав науковий дискурс з цієї проблеми. До світоглядних проблем та наявних стереотипів додалися інституційні проблеми вітчизняної освіти як правонаступниці освіти радянської – заідеологізованість, відірваність від практики, ізольованість, консерватизм, відсутність достатнього рівня матеріального забезпечення.

На тлі цих складних проблем послідовно спочатку окремими представниками/представницями науки, а далі – і більш масово – розпочали впроваджуватися нові підходи до вивчення та викладання

гуманітарних наук. Такі підходи дозволили отримати нового звучання ніби звичним ще з радянського ужитку поняття недискримінації, толерантності, рівності. У той же час соціально-філософське підґрунтя «нових старих» термінів було іншим, відмінним від звичного для вітчизняного ужитку, тому й не випадково, наприклад, поняття «ґендер» поступово (а віднедавна – і, здається, вже повністю) витіснило поняття «статева рівність», «рівноправ'я жінок і чоловіків». Точніше кажучи, такі соціокультурні феномени як рівноправ'я жінок і чоловіків стали розглядатися через концепт «ґендеру» (сам концепт, до речі, не є чимось сталим, уявлення про нього розвивається постійно). Безперечно, наукові розвідки з цієї тематики уявляються нам надзвичайно важливими і перспективними, водночас прикладний аспект – впровадження нового розуміння нових соціальних феноменів у системі вищої школи – потребує також значної уваги з боку наукових і педагогічних кіл.

За останні роки темі впровадження ґендерного підходу (на нашу думку – одного із складових сукупності «нових» недискримінаційних підходів) присвятили свої розвідки вітчизняні дослідниці Н. Руденко, В. Гайденко, Н. Кутова та інші. Дослідження впровадження ґендерного підходу при підготовці майбутніх журналістів/журналісток, на нашу думку, ще потрібно провести.

З огляду на ще існуючу контраверсійність поглядів в українському суспільстві на ґендерну проблематику, невизначеність і серед наукових кіл щодо спільного трактування процесів і явищ, саме така стратегія як ґендерний підхід виявилася найбільш сприятливою для створення навчальної програми для майбутніх журналістів/журналісток. Визначення ґендерного підходу (Gender approach) як обов'язкової ознаки політичної культури, яка полягає в застосуванні спеціальних заходів для досягнення ґендерної рівності або через співзвучне поняття «інтеграція ґендерного виміру» (ІГВ) отримала суспільну легітимацію на найвищих міжнародних форумах та організаціях [1]. Тобто «інтереси і досвід жінок, так само як і чоловіків, мають стати невід'ємним критерієм при розробці загальних концепцій» [2]. Стратегію ґендерного підходу справедливо можна назвати стратегією «реконструювання основних інститутів суспільства, а не адаптацією жінок і чоловіків до них» [3, с. 44]. Одночасно в науковому дискурсі було здійснено обґрунтування економічної і політичної неспроможності ґендерних стереотипів (див. напр. [4, с. 51–54]).

Безумовно, ЗМІ в сучасній Україні є інституцією, яка потребує значного реформування, і не лише під потреби жінок і чоловіків. З огляду на це, а також на численні консультації з вітчизняними фахівцями та фахівчинями нами було зроблено спробу розробки, а далі – і імплементації в навчальний процес нової інтегрованої навчальної програми.

При цьому в Україні вже з'явилися спеціалізовані посібники саме для застосування в медіа і кількість та якість таких посібників й надалі зростає. Водночас, як вже згадувалося, фундаментальна проблема

вітчизняної освіти у її відірваності від практики особливо згубного впливу набуває для нами означеної теми. Ситуація у нашому випадку навіть зворотня – не практика повсякденної діяльності випереджає освіту й науку, а навпаки, теорія, збагачена і урізноманітнена ґендерним підходом ніби випередила застереотипізовану практику українських медіа.

На основі тренінгів за участі і представників/представниць медіа та університетів, нам вдалося вийти на означення основних принципів застосування ґендерного підходу при підготовці майбутніх журналістів/журналісток. Такими принципами є – практична спрямованість та кейсоорієнтованість, актуальність, наскрізність медіастудії.

Під практичною спрямованістю мається на увазі, насамперед, необхідність вже на початку навчання (тренінгової сесії) дати поняття про те, наскільки потрібен ґендерний підхід майбутнім журналістам/журналісткам. Якими будуть їхні професійні вигоди? У посібнику «Ґендерні медійні практики» [4] наводяться орієнтовні відповіді на ці запитання. Водночас відзначаємо, що, відповідно до характеру аудиторії, ці відповіді можуть мати різну пріоритетність та конотацію. Важливою ознакою практичної спрямованості навчання вважаємо кейсоорієнтованість навчального процесу – розбір конкретних кейсів з реального функціонування медіа, розгляд конкретних ситуацій, пов'язаних з підготовкою матеріалів/сюжетів, реакцією суспільства на ці публікації. Ефективність навчання зростає, коли студенти/студентки (а це можуть бути вже і практикуючі журналісти/журналістки) самі відшукують кейси, презентують їх аналіз групі, дістають свої сюжети/статті і вказують на ті помилки, які вони бачать в них тепер та те, що варто було б у них змінити.

Коли ми згадуємо про актуальність, то маємо на увазі той контекст, яким викладач/викладачка наповнює саму дисципліну. Ґендерний підхід не може бути «застарілим», він завжди актуальний, бо він «на вістрі» новітніх практик розв'язку конфліктів, лежить в основі нової суспільно-політичної та економічної архітектури майбутнього планети. На жаль, саме переживання українським суспільством трагедій фактично триваючої війни теж дозволяє актуалізувати ґендерний підхід – виявити на прикладі ґендерних стереотипів, як працює технологія розрізнення, дискримінації, а в подальшому – і ворожнечі щодо різних національностей, рас, релігій тощо. Без розуміння ґендерної зумовленості дискурсу нам важко буде зрозуміти перипетії виборчої кампанії у США 2016-го року, цьогорічний протест «чорного понеділка» 4-го жовтня у Польщі та багато інших важливих подій.

Принцип наскрізності передбачає застосування ґендерного підходу чи то під час навчання галузево різноманітної (економічна, політична, військова, медична тощо журналістика), жанрово різноманітної (підготовка новин, інтерв'ю, репортажів, аналітичних оглядів тощо) чи різної за

видами журналістики (онлайн, відео, преса тощо). Не можна бути гуманістом по п'ятницям. Журналіст/журналістка або використовує недискримінаційні підходи у своїй діяльності або перетворюється на солдата інформаційної війни, речника мови ворожнечі.

Науковий потенціал університетів визначає і те місце, яке вони (університети) можуть зайняти в перетвореннях ЗМІ. І це не лише підготовка/перепідготовка кадрів, але це і надання на основі науково-обґрунтованих досліджень (медіа студій) практичних рекомендацій для медіа. Наприклад, для визначення стану речей із ґендерною репрезентативністю матеріалів видання іноді достатньо провести найпростіший контент-аналіз. Не завжди у редакціях є люди, які мають відповідну підготовку чи час для цього. Тому університети в цьому можуть стати надійними партнерами медіа, вирішуючи тим самим проблему відірваності практики і науки.

Практичним застосуванням визначених принципам було присвячено реалізацію консультаційного пілотного проекту, під час якого чотири українські друковані видання на практиці випробовували на собі переваги збалансованого підходу до висвітлення ґендернозabarвлених тем та планування тематики видання відповідно до інформаційних запитів читачів/читачок та професійних стандартів журналістики. Результати виявилися досить значимими як на короткотривалій (два місяці) проект [5].

Отже, використання принципів практичної спрямованості, актуалізації, наскрізності та застосування наукового потенціалу при виборі стратегії ґендерного підходу в процесі підготовки/перепідготовки журналісток/журналістів зможе надати навчання динамічність, а отриманим знанням і вмінням – практичну значимість і цінність. Окрім того, зростає мотивація слухачів/слухачок, зникають бар'єри в розумінні ґендерної теорії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пекінська декларація і Платформа дій (1995). – Режим доступу : <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>.
2. Официальные отчеты, 1997 год. / ООН. Экономический и Социальный Совет. – Нью-Йорк : ООН1999. Доп. 1 : Резолюции и решения Экономического и Социального Совета [1997] : организационная сессия 1997 г. : 23 янв. и 4–7 февр. 1997 г., Нью-Йорк; возобновл. организационная сессия 1997 г. : 1–2 мая 1997 г., Нью-Йорк; основная сессия 1997 г. : 30 июня – 25 июля 1997 г., Женева; возобновл. сессия 1997 г. : 8 окт. и 16 и 18 дек. 1997 г., Нью-Йорк. – Нью-Йорк : ООН, 1999. – 197 с.
3. Іващенко О. В. Ґендерна сегрегація чи ґендерна асиметрія на ринку праці: теоретичні засади та емпіричне проявлення при працевлаштуванні в Україні / О. В. Іващенко, О. М. Лободинська // Український соціум. – 2013. – №1. – С. 43–62. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoс_2013_1_5.
4. Хоткина З. А. Стереотипы и дискриминация на рынке труда / З. А. Хоткина // Гендерные стереотипы в современной России / под ред. Н. М. Римашевской. – М. : МАКС Пресс, 2007. – С. 49–61. – Режим доступу : <http://ecsocman.hse.ru/data/726/698/1219/Hotkina.pdf>.

5. Штурхецький С. В. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із ґендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / колектив авторів; за ред. С. В. Штурхецького. – Київ, 2014. – 206 с. – Електронний додаток: диск «Гендерні медійні практики». – Режим доступу : <http://www.osce.org/uk/ukraine/284966>.
6. Штурхецький С. Стандарт рівності: Посібник пресової практики з ґендерної перспективи [Електронний ресурс] / [Ю. Гончар, Т. Кузнецова, О. Погорелов, С. Штурхецький]; за ред. С. Штурхецького. – Рівне: Видавець О. Зень, 2015. – 200 с. – Режим доступу : <http://www.aup.com.ua/upd/sr.pdf>.

Лариса Юда,

кандидатка педагогічних наук, доцент
кафедри археології, етнології та
краєзнавчо-туристичної роботи
Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т. Г. Шевченка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ҐЕНДЕРНОГО КОМПОНЕНТУ В СИСТЕМУ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ВУЗІ

Запровадження ґендерного компонента в освіту пов'язане з потребою модернізувати систему вищої освіти в Україні в контексті Болонської декларації, зробити її якість та рівень відповідними до освітніх стандартів провідних країн світу.

Ґендерна педагогіка та пошук шляхів формування ґендерної чутливості у майбутніх педагогів стали предметом дослідження В. Кравця, О. Аніщенко, Т. Вороніної, Т. Дороніної, Т. Лажиченко та інших учених [1; 3; 4; 5]. Інтеграцією ґендерного підходу в педагогічний простір займається О. Кікінежді [2].

Метою даної публікації є визначення місця і ролі ґендерного компонента в системі діяльності вишу та формування стратегії імплементації ґендерної теорії до змісту університетської освіти на прикладі Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка.

Відповідно, у системі діяльності вищого навчального закладу **ґендерний компонент** визначається як теоретична концепція й освітня практика [1].

Аналіз сучасних досліджень дозволяє виокремити ґендерні проблеми студентської молоді і викладачів, а саме: формування ґендерного світогляду, подолання ґендерних стереотипів, формування толерантності в суспільстві, попередження насилля, торгівлі людьми, подолання дискримінації, розв'язання проблем міграції, забезпечення захисту прав дітей та ґендерної рівності в суспільстві та освіті, взаємини в сім'ї, труднощі дорослішання, подвійна зайнятість жінок, різні стандарти поведінки для чоловіків і жінок, труднощі ґендерного характеру під час улаштування на роботу, неслужбові стосунки на роботі